

*Надія Яковенко
Валентина Кашпіровська
Світлана Коваль
Вікторія Побережна
Сергій Чумаченко
Національний авіаційний університет
м. Київ*

РЕЦЕПЦІЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КОРИННИХ ЖИТЕЛІВ США

Процеси деколонізації відіграють провідну роль у формуванні літературної традиції корінних народів Північної Америки. Письменники, такі як Н. Скотт Момадай, Ігнатія Брокер та Леслі Мармон Сілко, декларують свої твори як ідеологічно переплетені з претензіями на національну ідентичність колонізованих народів Північної Америки, посиляючись на національну корінну спадщину, яка здавна вважається невагомою культурною смертю компонент американських індіанців. Важливу роль у цій спадщині відіграє концепція тілесності та сексуальності. Літературно-фізичний дискурс як ціннісно-ідеологічний сегмент картини світу цих авторів є особливим способом просування свідомості автора в художньому тексті. О. Шостак зауважила, що поняття сексу та сексуальності в корінних громадах Північної Америки суттєво відрізнялося від понять їх іспанських, французьких та англійських завойовників. Багато корінних товариств розрізняли третю та четверту статі, що визначало ролі цієї громади члени, гендерна ідентичність яких не збігалася з природною статтю. Наприклад, серед людей Зуні гендер вважався «набутою, не вродженою ознакою. Біологічна стать не диктувала тих ролей, які обирали люди» [5, с. 35].

В сучасному культурному дискурсі американських індіанців ми маємо справу з величезною кількістю різноманітних визначень фізичності та сексуальності, які сьогодні є однією з ключових системоутворюючих концепцій культурного, соціологічного,

мовного, антропологічного та літературного аспектів дослідження корінних жителів Північної Америки. Антрополог Вілл Роско писав, що альтернативна стаття була однією з найпоширеніших рис багатьох суспільств північноамериканського доколумбійського континенту. Спогади європейців містили інформацію про наявність цього явища у 155 країнах Північної Америки, хоча не обов'язково, що це явище можна було спостерігати у кожній нації. Сью-Хелен Джейкобс та Джейсон Кромвелл стверджують, що "варіації статі" можна спостерігати у всіх регіонах континенту, вони "перетнули географічні, національні та мовні кордони", вважають антропологи говорять про "культурне вираження паралельних статей (яких існує більше двох) та можливість змінювати гендерні ролі протягом життя" [5, с.35]. Разом із звичайними гендерними ролями - чоловіком і жінкою, ці народи часто спостерігали третій вид - бердаче. Вивчаючи специфіку концепції тілесності в індійській літературі, можна визначити, що сама ідея тілесності - це "не буквально людське тіло в органічному уявленні, а чуттєвість як його головне онтологічне властивість. Поза чуттєвості фізичності не існує. Тому, реальність, яка чуттєво представлена в цьому світі, можна назвати поняттям фізичності» [1, с.73]. У сучасній індійській літературі слід визначити особливе ставлення до тіла та його функцій. Знаряддя осмислення навколишнього Всесвіту та чуттєвого задоволення, а скоріше своєрідний знак читання, інтерпретації та генетичного розшифрування таємниць Всесвіту. "Різноманітність гендерних ролей відображається в космогонії корінних народів, а громадський занепад цих складних гендерних стосунків пов'язаний з насильницькою асиміляцією та зневажливим ставленням колонізаторів до корінних традицій. В результаті фізичного та психологічного тиску з боку переселенців, практики, які колись були невід'ємною частиною життя, трансформувалися в дещо менш помітні, але вони все-таки дійшли до нас через різні ознаки. Кожна нація має власну назву для рольових ролей, в той час як антропологи продовжують використовувати термін, що використовується історично « бердаче», що має європейську конотацію сексуальних відхилень від норми» [5, с.39].

Як підкреслює О.Шостак, «гендерні відносини та колоніалізм не є новим у сучасній літературній критиці, оскільки завойовані території у свідомості завойовників частково представлені тілом

завойованого органу. Інституціоналізація патріархату як системи соціального контролю і соціальний порядок у колоніальних дослідженнях трансформується з низькорослої сім'ї на найвищі рівні суспільства і відбивається на всій системі суспільних відносин»[3, с.201]. Індійська тілесність, як досить екзотичне тіло, відіграє важливу роль у цій справі. Прикладом цього може послужити Анжела, героїня роману «Будинок, зроблений від світанку» Н. Скотта Момадея, який як вагітна жінка прагне розважитися з індійським Авелем. З перших хвилин свого знайомства вона охопила бажання підкорити його волі та спокусити його.

«Він дивився на неї без сліду посмішки, але його голос був м'яким і геніальним, стійким. Він не дав би їй чіткого способу зневаги до нього. <...> Це образило її, що він не буде купувати і продавати. Тим не менше, вона вміла вчитися за свій рахунок, і врешті-решт вона заробила б найменшу інвестицію своєї гордості. Вона була сповнена роздратування. Вона знала лише, як наполягати, але вона вже почала розуміти, що це не корисно: і це змусило її завиріти. Його резерв був для неї занадто великим. Вона хотіла б скинути його з рівноваги, здивувати і здивувати, зробити непристойний жест, можливо, або сказати: «Як би ти хотіла білу жінку? Мій білий живіт і груди, намальовані пальці і ступні?» [8; с.33-34].

Однак це протистояння не призводить до очікуваного торжества білого тіла, а навпаки - героїня відчуває негайну огиду до власної фізичності, що в цілому властиво представникам патріархальних культур, де жіночність вважалася нижчою, ніж маскуліність.

«Вона думала про своє тіло і не могла зрозуміти, що це красиво. Вона не могла придумати нічого більш мерзенного і нецензурного, ніж сира плоть і кров її тіла, шалені вени і гору на кістках. А тепер жаклива форма плоду, синя велика голова, що росте всередині і харчується нею. З часу, коли вона була дитиною і вперше побачила власну кров, як вона переливається в порізі на задній частині руки, вона задумала страх і огиду свого тіла, які ніщо не могло її забути. Вона не боялася смерті, лише тяга в тілі. І в незвичайні моменти вона хотіла всім серцем померти від вогню від такої сильної спеки, що її тіло повинно в ній розчинитися відразу»[8, с.34].

Зміна вартісних балів героїні відбувається на сцені інтимних стосунків між Анжелою та Авелем. Анжела шокована тим, що її

бажання повеселитися повернулося проти неї. «Перед нею тепер була дивна реальність її сорому і тиранії світла, що лежало на ньому. Він був темним і масивним над нею, висловлений і відтінений блідо-синім світлом. І в цю частку секунди вона знову подумала про борсука біля води та великого ведмедя, синьо-чорного та дуючого»[8, с.62-64].

У романі Леслі Мармона Сілко «Сади на дюнах» було поставлено питання про суть справжньої сексуальності та її значення для древніх народів північноамериканського континенту. Говорячи про сестру Сіль (одну з двох головних героїв роману), її друзі заявили, що "вона була схожа на людей у старі часи ... до того, як прийшли місіонери. У ті часи чеджуї справді знали, як насолоджуватися одне одним, і тільки піщані ящірки могли насолоджуватися сексом більше, ніж вони. І це було правдою: сестра Солт займалася сексом так, як вона робила все до приходу місіонерів "[10, с.206]. Можливо, саме це, далеко не християнство, ставлення до тіла та сексуальності дало можливість вижити індіанцям.

Тіло як частина землі представлено в романі Ігнатії Брокер «Жінка нічного польоту». Говорячи про сучасні умови життя, до яких звикають люди Оджибве, Оуна (жінка нічного польоту) говорить про їхню фізичну присутність у сучасному світі:

«Мої діти та онуки добре справляються з білими сторонніми людьми. Вони фермери, вони вчителі, і вони працюють на фабриках, які виготовляють безліч нових інструментів - навіть літаків, які переповнюють птахів з неба. І вони з честю, бо вони воювали у війнах білої людини. Через це частина мого пилу лежить у чужих краях. Моя мати сказала мені, що наш пил не може бути стертий із землі нашої землі. Нехай це буде правдою і для моїх дітей, які лежать на чужині, бо я поховав барабани, які були частиною їхнього життя» [6, с.130].

ЛІТЕРАТУРА

1.Гомілко О. Феномен тілесності: дис. ... докт. філософ. наук: спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури»/ О.Гомілко. – К., 2007. – 438с.

2.Шостак О. Втілення ідеї всеєдності у романі «Сади в дюнах» Леслі Мармон Сілко/ О.Шостак// Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб.наук.праць. – К.: Університет «Україна», 2013. – Вип.28. – С.295-311.

3.Шостак О. Кохання як імперський захват (на прикладі романів Н.Скотта Момадея «Дім створений із світанку» та «Трьохденний шлях» Джозефа Бойдена) / О.Шостак// Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб.наук.праць. – К.: Університет «Україна», 2015. – Вип.32. – С.201-217.

4.Шостак О. Вчення про священне коло як шлях до подолання національного травматичного синдрому у творчості американських та канадських письменників індіанського походження/ О.Шостак// Сучасні літературознавчі студії. Літературний дискурс: транскультурні виміри: зб.наук.праць. – К.:Вид. центр КНЛУ,2015. – С.613-623.

5.Шостак О. Гендерна ідентичність корінних жителів Північної Америки/ О.Шостак// Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія». Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур: матеріали Х міжнародної наукової конференції. (Острог, 18–19 травня 2017 року). – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. – Вип. 19. – С.34-51.

6. Шостак О. Опозиція «Свій-Чужий» у сприйнятті національної ідентичності корінних жителів Північної Америки» / О.Шостак// Вісник Національного Авіаційного Університету. Серія: Філософія. Культурологія. – К.:НАУ, 2017. – С.137-143.

6.Broker, Ignatia. Night Flying Woman. An Ojibway Narrative / Ignatia Broker. – St.Paul: Borealis Books, 1983. – 135 p

7.Millett, K. Sexual Politics / K. Millett. – Garden City, NY: Doubleday Press, 1970. – 397p.

8.Momaday, N.Scott. The House Made of Dawn :[novel] / N. Scott Momadey. – N.Y.: Harper&Row, 1968. – 212 p.

9.Silko, Leslie Marmon. Almanac of the Dead :[novel] / Leslie Marmon Silko. – N.Y.: Simon and Schuster, 1991. – 763p.

10.Silko, Leslie Marmon Gardens in the Dunes/Leslie Marmon Silko. - Scribner Paperback Fiction Published by Simon and Schuster, 1999. – 480 p.